

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 26. junija 1867.

Gospodarske stvari.

Zakaj bi krav ne vpregali?

Časi so res tako slabi za kmetijstvo, da mora gospodar na vse strani gledati, kje bi kaj dobička vjel. Če krava mleka daje in gnoja, zraven tega pa tudi še vprežena dela, gotovo prekosí vola. Zato je pomislika vredno: ali bi ne bilo prav, da se za navadna kmetijska dela tudi krave vpregajo? Da krave vpregati je sramota boljemu gospodarju, to je le puhla ošabnost. To bomo dokazali s tem, kako je drugod po svetu.

Najprej rečemo, da so krave za delo bolj ubogljive in pridne, kakor voli, in posebno za oranje bolj pripravne. Al presiliti se ne smejo, da zraven dela tudi še dobro molzejo. Dopoldne naj 3 ure, popoldne pa tudi 3 ure delajo vsaki dan, — to je pravo! zraven pa naj se dobro krmijo (dosti jesti naj se jim dá!) Po takem zguba na mleku ni velika. Zadnje tedne, kadar so breje, naj se bolj varujejo, kakor se varujejo tudi breje kobile.

Mali kmetje, zlasti v goratih krajih, krave vpregajo že od nekdanj

V goratih krajih na Českem opravljajo poljska dela s kravami, ž njimi vozijo tudi drva, in ker jim dobre klaje obilo dajo, so tudi z molžo prav zadovoljni. Tudi v vojvodstvu Sachsenburg-Altenburškem nimajo skor nobene druge vprežne živine kakor krave. Ti „kravji kmetje“ — tako jih imenujejo — se pri svojem gospodarstvu zato bolje počutijo, kakor „konjski kmetje.“ Konji jim pridelani oves pojedó, uni pa oves prodajo; senó pa, ki so ga krave pojedle, donesel jim je mleka in sirovega masla, delo v vpregi pa je bilo še povrh.

Kdor krave vprega, najcenejše vozari; to spričuje ta-le skušnja. Neki belgišk grajščak se je hotel prepričati, ali je res dobro krave vpregati. Izbral si je tedaj 8 molznih krav, enake starosti, ki je tudi vse enako krmil (futral). 4 je vsaki dan vpregal pol dne, ostale 4 pa so mirno stale v hlevu.

One 4, ki niso bile vpregane, so v enem mesecu dale 329 bokalov mleka
druge 4, ki pa so delale, so dale 308 „ „

tedaj v enem mesecu 21 bokalov manj.
Nevpregane 4 krave so se zredile v tem času za 36 funtov, vpregane pa shujšale za 9 funtov.

Ako bokal mleka cenimo na 6 kr., tedaj zguba onih 21 bokalov znaša 2 gold. 6 kr.
zguba na mesu za 48 funtov po 12 kr. 9 „ 36 „

Vsa zguba na mleku in mesu skupaj znaša tedaj 11 gold. 42 kr.
pri vseh 4 kravah.

Štejmo 20 delavnih dni na mesec, tedaj pride na vsak delaven dan na vsako kravo po 9 krajc. Po takem vprežena krava gospodarju dela na dan le za 9 krajc. To je vendar dober kup delo, pa še to hodi gospodarju na dobro, da je mleko vpreženih krav veliko mastnejše. Ako živina zmerno (ne preveč) dela, se zgubé vodeni deli, smetane pa se naredí več. (Konec prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

* Ovce plevejo prosó. — Proso pleti po plevicah — tako piše časnik moravske kmetijske družbe — je precej draga reč. Ti stroški se lahko prihranijo, ako se to delo prepusti ovcam. Po skušnjah je gotovo, da se ovca ne dotakne prosá; plevél rada pomuli, prosó pa pustí na strani. Ako je treba, se tudi dvakrat po ovcah dá prosó popleti, če tudi je prosó že 8 do 12 palcev visoko. — Na grajščini v Luhačovicah na Moravskem se pletev prosišč le ovčjim čedam prepušča; le na to je gledati, da se ovce ob suhem vremenu spusté v prosišča; sicer pa se nikakoršne škode ni bati. — Ker ta pletev ni sploh znana, zato jo priporočamo gospodarjem, kateri imajo ovce.

* Rsje (rsica) v strojarijah. — Ker je hrastova skorja čedalje draža, zato so jeli strojarji zopet na to misliti, s čem bi nadomestili hrastovino. Že l. 1764. je Anglež Tomaž Rankin patent na to vzel, da z rsjem usnje stroji. Neki fabrikant je nedavno ta stari patent sopet na dan spravil, in se prav hvali. V ta namen se požeto rsje položi na solnce, da se do dobrega posuši. Tako suho rsje se dene v mlin (stope), kjer se navadno čreslo melje, da se melje v prah, ki se potem, kakor drugo čreslo, za strojilo rabi.

* Žive meje glogove. — Glog ali belo trnje (Weissdorn) je najbolji za žive meje; naredé pa se take meje tudi lahko zato, ker se gloga na sončnatem trdem svetu povsod dosti nahaja. Ker pa nekteri gospodarji še ne spoznajo, da plotovi iz lat so strašni snedeži lesá, zato je treba jih siliti, da delajo žive plotove. Tako na Tirolskem c. k. logar pl. Ganahl pri izkazovanji lesá in drv iz občinskega gozda le takim lesa in drv dovoljuje, ki vsako leto na svojem posestvu 1 ali dva sežnja glogove žive meje naredé.

* Da suhe svinjske gnjati ali plečeta frišne ostaneje — jih Amerikanci hranijo v pavolnatih žakljih; okoli njih pa nabašejo dobrega suhega sená. Pravijo, da tako shranjeno suho meso ostane 5 do 6 let popolnoma frišno.

* Kitajci (Kinezi) so skrbni gospodarji! Na Kitajskem nimajo veliko živine, da bi mógli dobro gnojiti polje svoje sè živinskim gnojem. Njih gnoj so

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 3. julija 1867.

Gospodarske stvari.

Svilorejcem na znanje!

Kdor želi semena svilnih črvičev tistega hvaljenega plemena, ki je znano pod imenom Polevoltinjevo (Polevoltini-Rače), ga od letošnje prav zdrave reje dobi pri avstrijsko-šlezkem društvu za svilorejo (österr. schles. Seidenbauverein). Spod $\frac{1}{8}$ lota za 60 krajc. pa se ne prodaja. Kdor ga želi, naj piše c. kr. kmetijski družbi za to v Brno (Brünn).

Zakaj bi krav ne vpregali?

(Konec.)

Slavni Bürger na vso moč priporoča, tudi krave vpregati, rekoč: Iz lastne skušnje vem, da molzne krave dobro namestujejo vole za vprego; ako jih dobro krmiš in jim pridno strežeš, ne boš pri mleku na škodi. Le tedaj manj molzejo, ako preveč trpijo in potrebne klaje ne dobivajo. Po 4 ure na dan kravo vpregati, jej še celó dobro dé za zdravja voljo. Tako imaš od nje molžo in delo. Recimo, da imaš posestvo, za katero se potrebujejo 4 voli, da polje in ostalo gospodarstvo opravijo, in če si namesti volov krave vpregaš, lahko potem še druge 4 molzne krave imaš. Krave tedaj vpregati je gotova pomoč, da si kmetovalec pomaga na bolje. — Tako zagotavlja Bürger.

Tudi tega ne smem zamolčati, kar dr. Ran pripoveduje v svoji gospodarski knjigi „Volkswirtschaft“, da na Švabskem v več krajih na vsak par konj imajo kmetovalci po 2 do 6 parov vprežnih krav.

Skušeni fajmošter dr. Magerstedt v Sonderhausen-u potrjuje, da krave so za vprego tako dobre, kakor njim po velikosti in teži enaki voli, v hoji so še nekoliko hitreje; da bi se jim oves dajal, ni ravno treba, vendar potrebujejo več in bolje klaje kakor krave samo za molžo. Ako se dobro krmijo in v delu ne preženejo, tudi manj ne molzejo. Priča temu so „kravji kmetje“ v Thuring-u, ki se bolje počutijo mimo družih, ko le konje imajo za vprego.

Dr. Zeller in pl. Pabst — obá slavna možaka na polji kmetijskem — trdita, da si kmet veliko stroškov prihrani, ki krave vprega, pa tudi na mleku ne trpi zgube, ako jih ne presili.

Dr. Čudi svojim rojakom v Švajci priporoča krave za zmerno vprego pa z dobro klajo ter pravi, da 4 krave storijo to, kar 3 voli.

Profesor Rajmund Veit pripoveduje, da v zgornji Avstrii že v mnogih večih gospodarstvih vpregajo molzne krave in so prav zadovoljni.

Kmetijska družba v Genfu (v Švajci) je razpisala vprašanje: naj se ji pové, ali se namesti volov morejo s pridom vpregati molzne krave?

Profesor Hlubek pripoveduje, da iz odgovorov na to vprašanje se kaže, da se vsako leto pri stroških za delo prihrani 421 frankov, to je, okoli 170 gold. našega starega denarja, ako se namesti 4 volov vprega 8 krav, pa se krave tako rabijo, da se 4 tedne pred teletom in 4 do 6 tednov po teletu ne vpregajo, tedaj leto in dan le okoli 200 dni delajo. Po takem znaša vsakoletni dobiček pri enem živinčetu 21 gold. in 45 krajc. starega denarja ali $8\frac{1}{2}$ vagana rži. To pa je tolikošen dobiček, da bi bila živinoreja že davno na boljsem, ako bi bile več kmetije in grajščine namesti volov rabile molzne krave za vprego, zakaj še drug velik dobiček izvira iz tega, da imamo več krav namesti volov, in to je ta, da krave nam rodijo teleta, in tako se pomnoži živinoreja.

Tistim pa, kateri se morebiti posmehujejo temu priporočilu, rečemo le to: kdor ni skusil, tacega smeh je piškav oreh; le kdor po skušnjah govori, tega beseda veljá! Skusite tedaj, in potem govorite!

„Mähr. Schles. Mittheil.“

Gospodarske novice.

* 2. dne t. m. je na kolodvor železnice v Prago prišlo 9000 žakljev ogerskega žita, katero je že prodano bilo za Nemčijo.

* Bavarska vlada je dr. Henrika Ditzza, v kmetijstvu izvedenega moža poslala na Ogersko, da tam opazuje, kakošen upljiv utegne ogersko kmetijstvo imeti na kmetijstvo južne Nemčije. Dr. Ditzz poroča svoji vladi, da, ker je narod ogerski neomikan, tudi kmetijstvo ogersko stoji na najnižji stopinji, da pa misli, da se bode sčasoma povzdignilo na viši stan napredka.

* Na gruntih davkih je konec preteklega leta in konec prvih kvatrov letošnjega leta zaostalo v vsem našem cesarstvu 49 milijonov in 634.219 gold. Od tega zneska zaostalih zemljiščinih davkov se več kot polovica šteje na Ogersko in vojvodino srbsko.

* Kurjava s prešiči. Kako to? bojo vprašali častiti bralci. Tako-le je bilo: Nedavno se je velika ladija „Rosetta“, katero sopár goni, iz Dublina podala na morje, naložena s 1000 pitanimi svinjami. Kmalu vstane strašen vihar. Drugekrat se je ladija v 16 urah pripeljala na svoje mesto v Bristol; zdaj pa je vihar polomil kolesno omaro, da se je ladija več dni premetavala na morji. Ker je oglje za kurjavo parnega kotla pošlo že drugi dan, ni jim ostalo družega kot to, da so s prešiči začeli kuriti, in res 400 prešičev so pokurili in tako srečno prišli v Bristol.